

Za Bečvářovým polem

Dovolím si teď ještě větší časovou neurčitost než v článku o cestách. Budu se však snažit, aby aspoň nějaké časové zarámování mé vzpomínání mělo. Doufám, že nejsem nějak příliš egocentrický, nicméně většina pamětí se točí kolem mne. "Středobodem" tohoto článku bych neměl být já, nýbrž místo, kde jsem žil po více než 6 desetiletí života, či v trochu volnějším smyslu, kde žiji stále.

Od narození jsem bydlel, jak už jsem na jiném místě zmínil, v činžovní vile ve Strašnicích, Nad vodovodem 29; ulice se ovšem tehdy ze strategických důvodů jmenovala Nová cesta (aby se neprozrazovalo, že zhruba pod ní vede důležitý vodovod z Káraného do vodojemu na Floře – on ovšem vedl a vede pod Počernickou ulicí) a číslo se také měnilo: 27, 25, 29. Po svatbě jsme s Evi bydleli asi o necelé 2 km na východojihoovýchod v domku u jejích rodičů v Tejnické 6 – tedy také ve Strašnicích, nicméně oficiálně jsem zůstal k trvalému pobytu hlášen u tatínka na původní adrese. A rok po tatínkově smrti jsme se tam s Evi i s dětmi přestěhovali a měli jsme tam všichni trvalé bydliště. Dcery postupně rodičovský domov opouštěly, naposledy Radka v létě 2004, podmínky pro bydlení v nájmu se zhoršovaly, a tak jsme se na podzim 2005 odstěhovali do bytu, který jsme díky Pavlovi Řežábkovi vlastnili, do 7. patra 13patrového domu na Malešickém sídlišti, v Počernické ul. č. 58. Je to zhruba v půli nejkratší cesty mezi oběma dříve zmíněnými bydlišti, nicméně katastrální území je jiné (a dodací pošta také). A tak od r. 2005 bydlíme v Malešicích, avšak naše bydliště patří do konvexního obalu Strašnic. A tak se mohu považovat za starousedlíka severní části Strašnic, severně od Černokostelecké, resp. Vinohradské třídy.

To na úvod. V tomto článku bych rád zavzpomínal na to, jak to v našem okolí vypadalo, když jsem byl kluk. A začnu západním koncem ulice Nad vodovodem, kde je velká křižovatka s ulicemi

Vinohradská (tehdy Stalinova), Votická a Jana Želivského. Prvních cca 500 m ulice prý za války byla ulice Levého, pak to byla po půl století západní část ulice Nad vodovodem a od r. 1995 zřejmě z politických důvodů dostala název Izraelská. Severní stranu Izraelské ulice tvoří Nový židovský hřbitov, kde se stále pohřbívá. Zato její jižní strana doznala řadu proměn. V ostrém úhlu mezi Stalinovou a Nad vodovodem bývala benzinová pumpa¹, východně od ní byla záhadná zarostlá ohrada, snad nějaký kamenický sklad – v okolí bylo a je několik hřbitovů, dále na východ se pak mezi Vinohradskou ulicí a ulicí Nad vodovodem rozprostíralo dost univerzální sportoviště Hagibor; jihozápadně od něj pak byla vlastní budova Hagibor, kterou pamatuji jako dětskou kliniku Vinohradské nemocnice, avšak myslím, že v dobách mého útlého dětství měla jiné využití, související s židovskou obcí, od sportovního Hagiboru východně byly volné plácky se stromy na obvodu, které jsme s oblibou využívali k dětským hrám, za nimi pak následovaly dva tenisové kurty a "bouda" jako zázemí pro tenisty.

Dostáváme se tak na křižovatku s ulicí Pod Kapličkou, která vede na sever; na jih byl průchod mezi západní a východní částí tenisových kurtů, jímž vedla cesta ke krematoriu, již rádi využívali v této oblasti bydlící lidé k cestě na tramvaj (zast. Krematorium). Pokračujme však dále "naší ulicí", nyní již trvale nazývané Nad vodovodem, a to až k severojižní ulici Na Palouku. Po severní straně byly a jsou vily (parcely or. č. 19, 21², 25 a 27³ bývaly

¹ Když jsem později měl moped, jezdíval jsem tam jak pro benzin, tak pro vzduch do pneumatik

² Parcely odpovídající číslům 19 a 21 byly později zastavěny činžovním domem, kterému přidělili orientační číslo 1; jde o rohovou stavbu, jíž patří označení Pod Třebešínem 1. To číslo 1 orientované do ulice Nad vodovodem tam zůstalo a pletlo lidi při orientaci v ulici (i některé naše návštěvy. Dnes aspoň nevede k dvojznačnosti, protože nejnižší liché číslo v ulici Nad vodovodem je 5, ta nižší patří do Izraelské ulice

³ Parcely 25 a 27 byly mezi "naším domem" a "diakonií" (původně sloužila diakonii Jednoty československé, později se stala činžovním domem, kde bydleli především členové zmíněné církve); v č. 25 býval bohatý meruňkový sad, parcelu 27 užívali sympatičtí manželé Koutovi, kteří bydleli v malém bytě Nad vodovodem 35; oba byli poštáči a jako chatku tam používali vyřazený balíkářský vůz. Na parcele stál veliký krásný javor, který v době, kdy ji už Koutovi neužívali a schylovalo se ke

nezastavěné), největší z nich byla činžovní vila, kde jsme bydlili (dnes to je dům na rohu ulice Pod Třebešínem, zmíněný v poznámce pod čarou). Jižní stranu tvořilo 6 tenisových kurtů, na jejich východní straně bylo houští nazývané Bezinky; podle Bezinek vedla pěšinka, která se spojovala se zmíněnou cestou od ulice Pod kapličkou ke krematoriu. Pod tenisovými kurty na jižní straně (směrem ke krematoriu) bývalo Bradovo zahradnictví, kde bylo možno koupit jak zeleninu, tak i květiny či zem (té jsme říkali "zahradnická hlína", na což byli Bradovi doslova alergičtí). Na východ od zmíněné pěšiny až k ulici Na Palouku, na severu ohraničené ulici Nad vodovodem a na jihu Stalinovou, bývalo Bečvářovo pole. Tomáš Bečvář byl strašnický velkostatkář a jedno pole, které patřilo k jeho velkostatku (avšak v dobách mého dětství jistě už znárodněné) ještě v dobách mého dětství sloužilo svému účelu, obestavěné domy a vilami ze tří stran (paradoxně ne z té západní, která je směrem k centru). Od ulice Na palouku na východ již byla v dobách mého dětství naše ulice zastavěna vilami až téměř k dnešní Hostýnské ul. (název navržen 1930, úředně platí od 1962), v poslední vile vpravo žil staříčkový malíř Ludvík Kuba. Vlevo zhruba v místech dnešní Hostýnské ulice bývalo známé alpinkářské zahradnictví Čestmíra Böhma.

Na sever od ulice Nad vodovodem se zdvihal vrch Třebešín, na jehož hřebenu byla fotbalová hřiště Admira⁴ a Lev, časem přístupná pro veřejnost a dětské hry. Západní Admira se změnila ve stavební ohradu, na Lvu vyrostl park, na nějž jsme tehdy žehrali litující plácku ke sportování, avšak z něhož teď mám veliké potěšení, a východně od Lva byly po roce 1955 postaveny tři školní pavilony, kam jsem chodil do 7. a 8. třídy.

stavbě, byl pokácen. Doslova jsem jej obrečel a vylil jsem si i srdce do tehdejšího večerníku Večerní Praha.

⁴ Zde hrával pozdější fotbalový reprezentační brankař Viliam Schroiff.

Východně od ulice Na palouku byla již v dobách mého dětství vilová zástavba, která končila před dnešní Hostýnskou ulicí, jižněji pak sahala až kousek na východ od dnešní ulice Ve stínu (tehdy nejzápadnější část ulice V Úžlabině). Mezi vilami a Hostýnskou ulicí jižně od Počernické měl zahradnictví "Starý Bulhar", u něhož bylo možno nakupovat zeleninu⁵. Počernická ulice byla široká, podobně jako ostatní ulice v okolí neměla zpevněný povrch, uprostřed byl travnatý pruh, pod nímž už tehdy vedlo hlavní vodovodní potrubí z Káraného na Vinohrady. A nad Počernickou, na ocelových stožárech, vedlo vedení vysokého napětí do transformátoru, který stával na obvodu Bečvářova pole proti Počernické ulici. Počernická ulice, prodloužená na východ, se později stala osou Malešického sídliště; její prodloužení na západ a zaústění do (tehdy již) Vinohradské ulice znamenalo definitivní rozsudek nad Bečvářovým polem. Nově otevřenou vyasfaltovanou Počernickou ulicí se soudruzi někdy v polovině 60. let pochlubili hlavněmu sovětskému komunistovi Chruščovovi, nedlouho potom svrženému Brežněvem; tehdy jsme netušili, že za několik málo roků část pole severně od Počernické obsadí 10 tanků a větší jižní část poslouží jako bydliště sovětským vojákům.

Jižně od Počernické paralelně s ní je Běchovická ulice, která končila krátce za Révovou a pak pokračovala pěšinkou přes pozemek Starého Bulhara. A za ním, za Hostýnskou, v širém poli postavili 4 dřevěné školní pavilony, otevřené r. 1950. A v nich jsem absolvoval prvních pět let školní docházky.

Ulice Na palouku byla v celé své délce ulicí s předností v jízdě. Podél Bečvářova pole, které místy bylo o hodně níže, ji oddělovaly různě vysoké kamenné patníky, které nám dobře sloužily jako kozy (ty tělocvičné, a trochu tvrdé) k provozování roznožek.

⁵ Východněji se nakupovalo u "Mladého Bulhara", snad jeho syna, který měl zahradnictví na jižním svahu dnešní centrální části Malešického parku; na západě sousedil s Böhmovým alpínkářstvím.

Mezi řádky jsem už zmínil, že v době mého útlého dětství měly ulice kolem nás většinou nezpevněný povrch. Postupně byly upravovány a asfaltovány (snad nejdéle "blátivý" povrch vydržel v Počernické, kde ladil s krásnými tam rostoucími bodláky a na nich sedajícími motýly). Při úpravě ulic se používal parní válec, který byl pro nás kluky vítanou podívanou. Mezi polem a naší ulicí byla mez (úžasná pro dětské dovádění, čmeláky se to na ní jen hemžilo) a blíže k ní příkop, do nějž mohla stékat voda. O čistotu ulic i příkopu pečoval usměvavý metař starý "Jozífek", který neodmyslitelně patřil ke koloritu místa mého dětství.

Autobusových linek bylo tehdy v Praze málo, a nám nedělalo potíže se spokojit s tím, že u strašnické vozovny jezdily tramvaje 10 a 11. Zastávky bývaly běžně před křižovatkou, takže při cestě do centra bylo užitečné hlídat jak 11 (pův. 16) z Černokostelecké, tak 10 (pův. 11) ze Starostrašnické. Jiný prostředek MHD byl až trolejbus 54, původně končící u Zdravotního ústavu (při obracení postupoval jako tramvaje na kolejovém trojúhelníku; to svědčí o tom, jaká tam tehdy mohla být hustota provozu) .

K životu je třeba i nákladní doprava. K rozvozu uhlí se používaly vozy tažené párem koní, dost záhy se ovšem začala prosazovat nákladní auta. Náklady bývaly velké a v zatáčkách z nich nemálo ubývalo. Jarda toho rád využíval ve prospěch naší rodiny.

Důležitý byl i balíkář; míval vůz tažený jedním koněm. Onoho Budulínka jsme měli moc rádi. A když jeho pán šel poobědvat k Rokosům (od nás úhlopříčně přes křižovátku), Budulínek dostal pytel sena (snad i obohaceného něčím "jadrnějším"). Konečně posledním dopravním prostředkem nezbytným pro život v obci byl sentinel na odvoz odpadu. Šlo o parní nákladní auto. Pro mne to bývalo auto-mašinka.

Obchody bývaly docela jiné než dnes, bývaly malé, avšak jejich síť byla o hodně hustší. Sortiment byl nepoměrně menší. Ještě než

jsem chodil do školy, v přístavku k restauraci u Rokosů (úhlopříčně proti nám) s vchodem z ulice Na palouku měli Benáčkovi koloniál, u bočního pultu tam paní Slaninová prodávala mléko. Velice využitý býval dům na rohu Na palouku a Pod strašnickou vinicí. Přímo z rohu byl vchod do Kotoušovic koloniálu, z ulice Na palouku se vcházelo do řeznictví paní Kamarýtové⁶ a z boční ulice do holičství pana Pípala⁷. Do kdy šlo o obchody soukromé, nevím. Určitě na začátku vlády komunistů ještě soukromníci byli, i když se jim pracovní podmínky stále více zhoršovaly.

Když vzpomínám na obchody na konci 40. let, nemohu nezmínit paní Královou a její koloniál naproti nám v garáži dvojdomu mezi ulicemi Nad vodovodem a U krbu. Byl to obchod temný, ponurý a nebylo mu dopřáno dlouhého trvání. Když se ukázalo, že mezi zbožím žijí i myši (nevím, zda případně tam nebyli i jejich větší příbuzní), byl obchod zavřen.

U nás v domě v přízemí měl kanceláře a sklady pan Kruntorád, obchodník s barvami, zeť paní domácí. Jeho firma, zřejmě pod politickým tlakem, zanikla a na jejím místě vznikly tři obchody, zleva zelinářství, mlékárna a "potraviný". Poslední dva byly propojené, měly společného vedoucího, avšak mlékárna otvírala ráno v 6 hodin, kdežto "obchod" v 7:30. Bylo to asi někdy kolem roku 1950. V souvislosti s tím zanikl i Benáčkův koloniál, do jehož prostor se přestěhovala se svým řeznictvím paní Kamarýtová. Na okraji pole měla příhodný prostor k parkování. Do uvolněného prostoru po paní Kamarýtové se přestěhoval pan Pípal, jehož "oficína" se stala součástí obytné části domu. Funkce původního Kotoušovic obchodu se měnily (trafika, občerstvení apod.)

⁶ Paní Kamarýtové vypomáhal její tatínek pan Bulánek. Bydlela na Zborově a do obchodu jezdila autem, to bylo tehdy hodně neobvyklé. Její pravnučka Magda Poklopová byla Jitčínou spolužačkou na 1. stupni a pak po letech i svědkyní na svatbě.

⁷ Josef Pípal byl evangelík, člen vinohradského sboru. Měl své zvyky, které přesně dodržoval. Přijížděl vždy ráno i po poledni stejnou tramvají, přesně dodržoval ceník úkonů, všechny zákazníky stříhal stejně, ... Byl to člověk velice přímý a poctivý

Posledním obchodem, který bych rád zmínil, je trafika paní Podzimkové. Stávala na východní straně ulice Na palouku proti našim oknům; ulice byla dostatečně široká a do části chodníku, kde byly stromy, se pohodlně vešla. Jenže stála na obecním pozemku; nevím, zda trafikantce vyměřili nepříjemné daně či provozování stánku přímo zakázali. Zkrátka, jednoho dne se trafika objevila na prakticky nepoužívané zahrádce pod našimi okny, aby mohla být provozována, vyřízli část pole plotu. Náš vztah k paní Podzimkové byl dvojaký, jako s živnostnicí jsme s ní sympatizovali, nicméně její obchodní strategie nám vadila. Tatínek chtěl kupovat "úzkoprofilové" noviny Svobodné slovo nebo Lidovou demokracii a ona k tomu vyžadovala současně koupit Rudé právo nebo cigarety (tatínek tehdy sice byl kuřák, ale cigarety z místní trafiky prý bývaly navhlé).

Okolí domu dobře sloužilo naší zábavě. Když už jsme byli větší, využívali jsme patníky jako kozy, užívali jsme mez, v ulici U krbu jsme na vozovce hráli fotbal vědouce, že jen tu a tam projede autem pan Ing. Kocourek⁸ nebo herec Jaroslav Marvan; ani jednomu z nich náš způsob užívání ulice nevadil.

Pro předškoláka naše bydliště bylo tehdy také příhodné. S maminkou, a snad i před tím s "Ajou" (Jarkou Zajícovou – Běťákovou) jsme chodívali na "pasínek" (tehdy trávou porostlý nezastavěný prostor v oblasti jižní části dnešní ulice Nad kapličkou), dívat se na mašinky (most nad východním zhlavím dnes už nefunkčního žižkovského nákladového nádraží, odkud bylo možno sledovat posunování – vše bylo v parní trakci, pro kluky úžasné) a nedaleko odtud na krocany v ohradě v místech dnešní severní větve Zvěřinovy ulice. Už tehdy v dobách mého útlého dětství bylo možno využívat (tehdy nové) dětské hřiště v ulici Pod kapličkou, které slouží dosud (tehdy bylo poněkud menší, jeho severní část byla

⁸ Komorní stenograf, praktikující katolík; byl tak dobrý, že v této vysoké funkci mohl působit, ač nebyl komunist. Byl snad švagrem (či dokonce bratrem) paní učitelky Běhounkové, mé třídní ze 4. a 5. třídy

cvičištěm psů; bylo za plotem, avšak nabízelo zajímavou podívanou). Velice ceněným inventářem tam byl bazén. A asi v době, kdy jsem byl na 1. stupni, vzniklo dětské hřiště mezi ulicí Nad vodovodem a Útulnou na východním konci zastavěné oblasti. Neskýtalo tolik možností jako předchozí, bazén tam nebyl, ale bylo příjemně stinné. Výstavbu malešického sídliště nepřekalo.

Pole, mez, příkop, nezpevněné vozovky, hry na ulici – to vše přispělo k obohacení mého (i Jardova) dětství.

10/08/2020